

Utbildningskontoret

Datum

2025-06-25

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
Skolenheten

Yttrande av SOU 2025: 44 - Förbättrat stöd i skolan

Upplands – Bro kommun har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Förbättrat stöd i skolan* (dnr 25/0134) som är ett delbetänkande av utredningen om *En förbättrad elevhälsa*.

Sammanfattning

Upplands – Bro kommun ställer sig generellt positiv till utredningens förslag om *En förbättrad elevhälsa*. Betänkandet är ett ambitiöst försök att modernisera och effektivisera stödsystemet i svensk skola. Det betonar snabbhet, flexibilitet och minskad administration, vilket kan gynna både elever och lärare. Samtidigt kräver det stora investeringar i kompetens, resurser och implementeringsstöd för att undvika att elever med störst behov faller mellan stolarna.

Standardiserade tester införs (s.157)

Standardiserade tester i årskurs 1, 2, 3, 5 och 8 föreslås för att tidigt identifiera stödbehov och ersätta vissa nationella prov. Dessa skall vara digitala och självvärterande samt ligga i början av höstterminen.

Vi är positiva till standardiserade tester samt att dessa förläggs i början av höstterminen. Många skolor har egna processer för att säkerställa måluppfyllelse genom tester som redan i dag finns på marknaden. Genom att införa gemensamma standardiserade tester blir likvärdigheten större och detta kan på sikt minska skillnader mellan skolor och kommuners kunskapsbedömning.

Risk: Standardiserade tester kan leda till ökad fokus på mätbara resultat snarare än formativ bedömning då en helhetssyn på elevens kunskapsutveckling bör vara i fokus. Ytterligare en risk är att detta ökar den administrativa bördan på läraren vilket bör tas med i beaktning vid framtagandet av dessa.

Förslaget med självvärterande prov är vi tvetydiga till. Det kan ge en mer objektiv bedömning och underlättar uppföljning och statistik. Vi ser dock en risk med att dessa typer av standardiserade tester fungerar bäst på en viss typ av frågor (korta svar, ja / nej / flervalsfrågor) och därigenom ger en ytlig

kunskapsbedömning. Vidare krävs det att de digitala verktygen är kompatibla så att nätverk och systemfel inte stör provtillfället.

Bestämmelserna om extra anpassningar samt garantin för tidiga stödinsatser skall avskaffas (s.147–148)

Utredningen föreslår att nuvarande stödformer, såsom extra anpassningar och garantin för tidiga stödinsatser, avskaffas och ersätts med en generell skyldighet att ge alla elever den ledning och stimulans de behöver.

Risk: Då likheterna är många avseende stödinsatser via extra anpassningar och stödinsatser via ledning och stimulans, kan konsekvensen bli att lärares arbetsbelastning inte minskas i den grad som utredningen förespråkar.

Vi håller med betänkandet om att de nationella kartläggningsmaterialen och bedömningsstöden som ingår i garantin inte har varit tillräckligt träffsäkra och att de är onödigt tidskrävande. Vi ser dock att det är viktigt att kartlägga elevers läsinläring i ett tidigt skede för att säkerställa att eleverna knäcker läskoden och att förslaget om införande av obligatoriska diagnostiska prov i årskurs 1 (för att identifiera elever med lässvårigheter) kan vara ett steg i rätt riktning.

Stödundervisning införs som en ny stödform (s. 165)

En ny stödform, stödundervisning, införs och ska ges i mindre grupper eller individuellt, ämnesspecifikt och utvärderas inom en månad. Utredningen redovisar att det ställs alltför höga krav på att lärare ska kunna ge varje enskild elev individuellt stöd inom den ordinarie undervisningen enligt bestämmelserna om extra anpassningar. Det är därför angeläget att sådant individuellt stöd kan ges i andra former än inom ramen för ordinarie undervisning. Utredningen föreslår därför att en elev ska få rätt till stödundervisning.

Vi ställer oss positiva till att undervisning får ges i mindre grupp som ett komplement till ordinarie undervisning parallellt eller utöver den. Vi är även positiva till att detta stöd skall kunna ges med relativt kort tidsram och att fokus skall vara på ämnesundervisning av hög kvalitet. Att en elev som bedömts ha behov av stödundervisning är skyldig att delta underlättar lärarens arbete och ger bättre förutsättningar för att insatsen ger effekt.

Risk: Huvudmän och rektorer är skyldiga att säkerställa att det finns förutsättningar för stödundervisning. Här finns en risk för bristande likvärdighet kopplat till rektorers förmåga att organisera för flexibla undervisningsgrupper samt ett ökat tryck på lärare att utöver ordinarie undervisning skapa möjlighet till stödundervisning. Ytterligare en risk är att stödundervisning kräver fler lärare, specialpedagoger och speciallärare. Om skolor inte får tillräckliga resurser kan stödet prioriteras till de mest akuta fallen medan andra elever får vänta eller inte får stöd alls.

Enligt utredningens förslag ska stödundervisning erbjudas i alla ämnen i de obligatoriska skolformerna. För gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan föreslås dock att stödundervisningen endast ska omfatta svenska, svenska som andraspråk och matematik. Upplands-Bro kommun vill framhålla behovet av att stödundervisning även ges i engelska och i övriga ämnen som krävs för att gymnasieexamen ska uppnås då en utebliven examen ger långtgående effekter på individ och samhälle.

Läraren bedömer om en elev är i behov av stödundervisning (s.168)

Ansvarig lärare eller mentor ska göra bedömningen av om en utredning av en elevs behov av särskilt stöd behöver göras. Avsikten med denna ändring är att förenkla bestämmelsen och att tydliggöra att det är ansvarig lärare och mentor som gör bedömningen. Anmälan bör var skriftlig. Anmälan skall vara rimlig i sin omfattning och bör sträva efter att minimera lärarnas administrativa börda.

Utbildningsnämnden ställer sig positiva till att lärare, som känner eleven bäst har möjlighet att snabbt anmäla och sätta in åtgärder. Vi är också positiva till att ingen stor administrativ börda tillkommer för läraren utan att det räcker med en kort anteckning.

Risk: Om läraren är överbelastad, saknar stöd från elevhälsan eller inte har tillräcklig kompetens, kan behov förbises – särskilt hos elever med mindre tydliga svårigheter.

Rektor är skyldig att sätta in stödundervisning skyndsamt. (s. 172)

Utredningen påtalar att det kan uppstå organisatoriska utmaningar för rektorn att ge elever stödundervisning skyndsamt (inom 1–2 veckor). Utredningen betonar att rektorn kommer behöva ha en viss framförhållning för resursfördelning och planering.

Risk: Upplands – Bro kommun ser att detta blir en genomgripande påverkan på rektors arbetsbelastning och ansvar. Vi ser flera svårigheter att samordna denna stödorganisation som med kort varsel skall ge förutsättningar att ta emot ett skiftande antal elever i ett flertal olika ämnen. Här finns risk att detta medför svårigheter gällande bemanning, kompetens och lokaler. Extra utmaning för små skolor.

Anpassad studiegång får bara ges i sista hand (s. 202)

Vi håller med betänkandet om att beslut om anpassad studiegång har använts allt för lättvindigt och på för lösa grunder. Vi välkomnar förslaget med ett förtydligande kring att anpassad studiegång endast får sättas in i sista hand då detta är ett mycket ingripande beslut som kan få stora konsekvenser i elevens liv. Vidare anser vi att informationsskyldigheten, som föreslås ges till vårdnadshavare, är av största vikt för att skapa en samsyn kring beslutet.

Reducerat program inom gymnasieskolan är en åtgärd som ofta innebär att eleven inte tar sin gymnasieexamen. Här ser Upplands-Bro kommun att ett

liknande förtydligande om att åtgärden endast ska användas i undantagsfall och då övriga insatser för särskilt stöd är uttömda skulle vara positivt.

Övergripande synpunkter

De föreslagna förändringarna har flera positiva effekter. Tidiga insatser genom standardiserade tester möjliggör snabb identifiering av stödbehov, vilket kan leda till att elever får rätt stöd i tid. Stödundervisning kan sättas in snabbt och anpassas efter ämne och elev, vilket ökar flexibiliteten och minskar behovet av mer ingripande särskilt stöd. Avskaffandet av vissa stödformer minskar dokumentationsbördan för lärare, vilket kan minska deras stress och ge mer tid för undervisning. Elevhälsan får en tydligare roll och kan stärka det förebyggande arbetet, vilket kan bidra till en bättre skolmiljö och ökad likvärdighet mellan skolor och kommuner. Effektivare stödotsatser kan också minska behovet av långvarigt särskilt stöd och därmed effektivisera resursanvändningen i skolan.

Konsekvenser:

Samtidigt finns det risker och negativa effekter att beakta. Övergången från etablerade stödformer till nya kan skapa osäkerhet i skolorna och kräver omfattande implementeringsstöd. Införandet av stödundervisning kräver stora personalresurser, vilket kan vara en utmaning för resursbegränsade kommuner. Standardiserade tester kan leda till ökad fokus på mätbara resultat snarare än en helhetssyn på elevens utveckling. Kortvarig stödundervisning kanske inte räcker för elever med mer omfattande behov, och ökat ansvar för att identifiera och initiera stöd kan öka pressen på lärarna. Det finns också en risk att skolor tolkar de nya reglerna olika, vilket kan leda till ojämlig tillämpning.

Utredningen för fram att kommunernas ökade kostnader, som en konsekvens av förslaget om införande av stödundervisning, främst kommer att vara i form av ökade kostnader för lärartjänster. Utredningen har omvandlat den ökade undervisningstiden till lärarbehov och lönekostnader genom att räkna med att i genomsnitt en (1) heltidstjänst bedriver stödundervisningen i en stöd- undervisningsgrupp. Upplands – Bro kommun anser att denna beräkning är väl optimistisk. Stödbehovet kommer att variera under läsårets gång och kompetens och ämneskunskaper krävs inom flera olika ämnen samtidigt. Risker är att denna beräkning är för snäv med resultat att kostnaderna inte täcks av det ökade statsbidraget.

För att säkerställa att de föreslagna förändringarna får önskad effekt ser Upplands-Bro kommun ett behov att:

1. Implementeringsstödet till skolor och kommuner förstärks för att underlätta övergången till de nya stödformerna.
2. Resurser för stödundervisning säkerställs, särskilt i resursbegränsade kommuner, för att undvika att elever med störst behov faller mellan stolarna.

3. Standardiserade tester kompletteras med kvalitativa bedömningar för att säkerställa en helhetssyn på elevens utveckling.
4. Elevhälsans roll och samverkan med undervisningen tydliggörs och förstärks för att skapa en bättre skolmiljö.
5. Tydliga riktlinjer och stödmaterial tas fram för att säkerställa en likvärdig tillämpning av de nya reglerna.

Vi ser att frågan om reglering av klass- och gruppstorlekar är viktig och behöver utredas vidare.

Anna Bjurenstam

Utbildningschef